

OUR SCIENTIFIC AND CULTURAL HERITAGE IS A FACTOR FOR INCREASING THE IDEOLOGICAL POWER OF YOUTH

Rayimqul Uralov

Lecturer at the Faculty of Art History of Samarkand State University.

Abstract:

The achievements of our generation sciences and culture for century's have had a great impact on the development of science in world culture.

The article considers the effective use of our scientific and cultural heritage in the educational system as an important factor in raising the ideological potential of youth.

Key words: spiritual heritage, national traditions thought, universal values, professional aspiration, intellectual activity, Great Silk Road, the fascies of spirituality.

Har bir xalq o'z o'tmishi, o'z tarixiga ega. Asrlar davomida kishilarning tinimsiz izlanishlari, fan taraqqiyotiga qo'shgan beqiyos hissalarini tufayli hozirgi rivojlangan jamiyatda yashayapmiz. Dunyo ilmi fani rivojlanishiga katta hissa qo'shgan, dunyo hamjamiyatida tan olingan buyuk allomalar qatorida bizning avlodlarimizning nomlari ham ko'p takrorlanadi. Bu bejiz emas, albatta. Al-Xorazmiy, Abu Rayhon Beruniy, Forobiy, Ahmad Farg'oniy, Abu Ali ibn Sino, Mahmud Zamaxshariy, Qozizoda Rumiy, Ahmad Yassaviy, Alisher Navoiy, Mirzo Ulug'bek, Zahiriddin Muhammad Bobur kabi o'nlab avlodlarimizning dunyo fani, madaniyati taraqqiyotiga qo'shgan bebaho hissasi, bizga qoldirgan ma'naviy merosi biz uchun, kelajak yoshlarimizning g'oyaviy-mafkuraviy savodxonligini oshirish uchun har doim dasturilamal bo'lmog'i lozim.

Ta'bir joizki, Xoja Bahovuddin Naqshband, Ahmad Yugnakiy, Imom al-Buxoriy, Yusuf Xos Hojib va boshqalarning asarlarida ham dunyoviy bilimlar bilan birga mehnat tarbiyasiga, kasb-hunar o'rganishga oid fikrlar keng yoritilgan. Masalan, buyuk alloma Alisher Navoiy "Mahbub-ul-qulub" asarida muallim o'z shogirdlarini ham, o'zi ta'lim berayotgan fanini ham sevishi zarurligini uqtiradi. Navoiy ustozni jamiyatning eng obro'li va hurmatga loyiq a'zosi sifatida qadrlaydi, shogirdlar o'z muallimini hurmat qilishini va e'zozlashini uqtiradi.

Mustabid tuzum davrida o'zbek xalqining asrlar davomida yaratib kelgan milliy - ma'naviy qadriyatlari toptalib kelinishi oqibatida o'zbek xalqi o'tmish avlodlari uchun muqaddas bo'lgan va ularning mehnati bilan yaratilgan ma'naviy boyliklardan bahramand bo'lish imkoniyatlaridan mahrum bo'lib keldi. O'tmishda yaratilgan ilmiy va badiiy asarlar, san'at namunalari, milliy an'analar, urf-odatlar kamsitilishi bilan birga, ularni asrab-avaylash va kelajak avlodga yetkazish turli yo'llar bilan bo'g'ib kelindi.

Jamiyatda yashaydigan har bir fuqaroning ongu tafakkuri sog'lom bo'lar ekan, bunday yurtda yashayotgan kishilarning milliy ma'naviy qadriyatlarga, adabiyotga, san'atga, mafkuraga bo'lgan qarashlari ham ijobiy tomonga o'zgaradi. Mustaqillikdan so'ng xalqimizning milliy ma'naviy qadriyatlarga e'tibori yanada yuksaldi. Milliy, ma'naviy, umuminsoniy qadriyatlarning yuksalishida, an'analarimizning shakllanishida o'rta maxsus kasb-hunar ta'limi tizimining ham o'ziga xos o'rni bor. Shuning uchun ham jahon fani va madaniyati taraqqiyotiga mislsiz hissa qo'shgan ajdodlarimizning ma'naviy merosini yurtimiz kelajagi bo'lmish o'quvchi yoshlar ongiga singdirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir.

Ma'lumki o'quvchilar egallashi lozim bo'lgan muhim kompetensiyalardan biri-umummadaniy kompetensiyadir. Vatanga sadoqatli, insonlarga mehr-oqibatli hamda umuminsoniy va milliy qadriyatlarga e'tiqodli bo'lish, xalqining tarixiy, ma'naviy va madaniy merosini avaylab asrash,

jamiyatda o'rnatilgan odob-axloq qoidalariga rioya qilish, badiiy va san'at asarlarini tushunish, umumbashariy ahamiyatga ega bo'lgan urf-odatlar, marosimlar, milliy-madaniy an'analarni bilish, unga hurmat bilan munosabatda bo'lish kabilar umummadaniy kompetensiyaning ko'rinishlaridir. Bu kompetensiyalarni shakllantirishning asosiy omillari quyidagilar:

-o'qituvchi kasbiy intilishi, ta'sirchanligi, intellektual faolligi, maqsad sari intiluvchanligi, mehnatsevarligi, kamtarligi, oratorlik sifatiga va pedagogik madaniyatga ega bo'lishi kerak; qadimiy an'analimiz, tarixiy merosimizni asrab-avaylash va rivojlantirish, shu bilan birga, o'quvchilarimiz ongida demokratik qadriyatlarni shakllantirish, vatanparvarlik va umuminsoniy fazilatlarini singdirish.

O'rta asrlar Sharq tarixi shundan dalolat beradiki, madaniyat va ta'lim-tarbiya, tibbiyot, adabiyot, san'at va arxitektura sohalaridagi beqiyos yuksalish, ilmiy-madaniy markazlarning vujudga kelishi, yangi-yangi iste'dodlarning paydo bo'lishi – bularning barchasi birinchi navbatda iqtisodiyot, qishloq va shahar xo'jaligining ancha jadal o'sishi, hunarmandchilik va savdo sotiqning yuksak darajada rivojlanishi, yo'llar qurilishi, yangi karvon yo'llarining ochilishi va avvalambor, nisbiy barqarorlikning ta'minlanishi bilan bevosita bog'liq bo'lgan. Birinchi Prezidentimiz I. Karimov 2014 yil 15-16 may kunlari Samarqand shahrida o'tkazilgan "O'rta asrlar Sharq allomalari va mutafakkirlarining tarixiy merosi, uning zamonaviy sivilizasiya rivojidadagi roli va ahamiyati" mavzusida o'tkazilgan xalqaro konferensiyaning ochilish marosimida so'zlagan nutqida ana shu jihatlariga e'tibor berib shunday degan edi: "Bugungi konferensiyaning maqsadi- O'rta asrlarda Sharq olamida yashab ijod etgan buyuk alloma va mutafakkirlarning ilmiy merosini chuqur muhokama qilish va anglash, uning zamonaviy sivilizasiya tarixida tutgan o'rni va roliga baho berishdan iborat".

Bu ulug' allomalarning ilm-fan sohasiga baxshida etgan hayoti ular erishgan va bugungi kunda butun insoniyatni hayratga solib kelayotgan yutuqlari - bu hech shubhasiz, haqiqiy ma'naviy jasorat namunasidir. O'rta asrlarda yashab ijod etgan buyuk Sharq alloma va mutafakkirlarining tengsiz asarlari, ilmiy merosi faqat bir millat yoki xalqning emas, butun insoniyatning ma'naviy mulkidir. Ana shunday buyuk allomalimizning boy ilmiy merosini, uning jahon ham jamiyatidagi ahamiyatini o'quvchilar ongiga singdirish yoshlarda g'urur – iftixor hislarini uyg'otibgina qolmay, ilm-fanga qiziqishlarina ham o'stiradi. Buning uchun quyidagilarga e'tibor berish lozim:

Birinchi, uch ming yillik tarixga ega bo'lgan xalqimizning ilmiy-madaniy merosi dunyo tamadduni taraqqiyotiga muhim ta'sir ko'rsatganligini dalillar orqali tushuntirish;

Ikkinchi, birinchi Prezidentimiz I. Karimovning "Qayerda tinchlik bo'lsagina ilm-fan markazlari, akademiyalar, oliy o'quv yurtlari paydo bo'ladi. Eng muhimi, ta'lim-tarbiya ravnaq topib, unga qiziqish, e'tibor kuchayadi", degan so'zlarning ma'nosini ochib berish;

Uchinchi, Buyuk Ipak Yo'li, Ma'mun Akademiyasi, Bag'dod Akademiyasi, Ulug'bekning ilmiy maktabi Sharq xalqlari tarixida muhim o'rin tutganligini ko'rsatib berish;

To'rtinchi, zaminimizdan yetishib chiqqan buyuk allomalar: Al-Xorazmiy, Ahmad Farg'oniy, Beruniy, Ibn Sino, Forobiy, Mahmud Qoshg'ariy, Mahmud Zamaxshariy, Mirzo Ulug'bek, Qozizoda Rumiy, Ali Qushchi, Alisher Navoiy, Zahiriddin Muhammad Bobur va boshqa mutafakkirlarning merosi jahon ahamiyatiga molik bebaho boylik ekanini tushuntirib berish;

Beshinchi, buyuk ajdodlarimizning bebaho asarlarini jahon mulkiga aylantirishda katta hissa qo'shgan xorijlik va mahalliy sharqshunos olimlarning xizmatlari haqida so'zlab berish;

Oltinchi, buyuk ajdodlarimiz yaratgan bebaho tarixiy silsila bundan buyon ham davom etajagi, mamlakatimizda ta'lim sohasidagi islohotlarning berayotgan samarasi haqida o'quvchilarga ma'lumot berish.

Ana shu maqsadlarni amalga oshirish uchun malaka oshirish kurslarida tinglovchilar allomalarimiz asarlarini, ularning hayot yo'llarini o'rganishlari lozim. Chunki, ularning asarlarida mehr-oqibat, axloq-odob, halollik, poklik, do'stlik, ota-ona va farzandlarning haq - huquqlari kabi barcha insoniy tuyg'ular, burch va vazifalar o'z ifodasini topgan. Kollejlarda ma'naviyat asoslari. odobnoma, adabiyot, xorijiy tillar va boshqa darslarni o'qitish jarayonida yuqorida qayd etilgan mana shu insoniy tuyg'ularni o'quvchilar ongiga singdirish o'qituvchi oldidagi amalga oshirilishi lozim bo'lgan eng muhim vazifalardan biridir.

Adabiyotlar:

1. Karimov I. A. Yuksak ma'naviyat-yengilmas kuch. Toshkent, "Ma'naviyat", 2008.
2. "O'rta asrlar Sharq allomalari va mutafakkirlarining tarixiy merosi, uning zamonaviy sivilizasiya rivojidadagi roli va ahamiyati " mavzusidagi Xalqaro konferensiya materiallari. Samarqand, 2014 yil, 15-16 may.